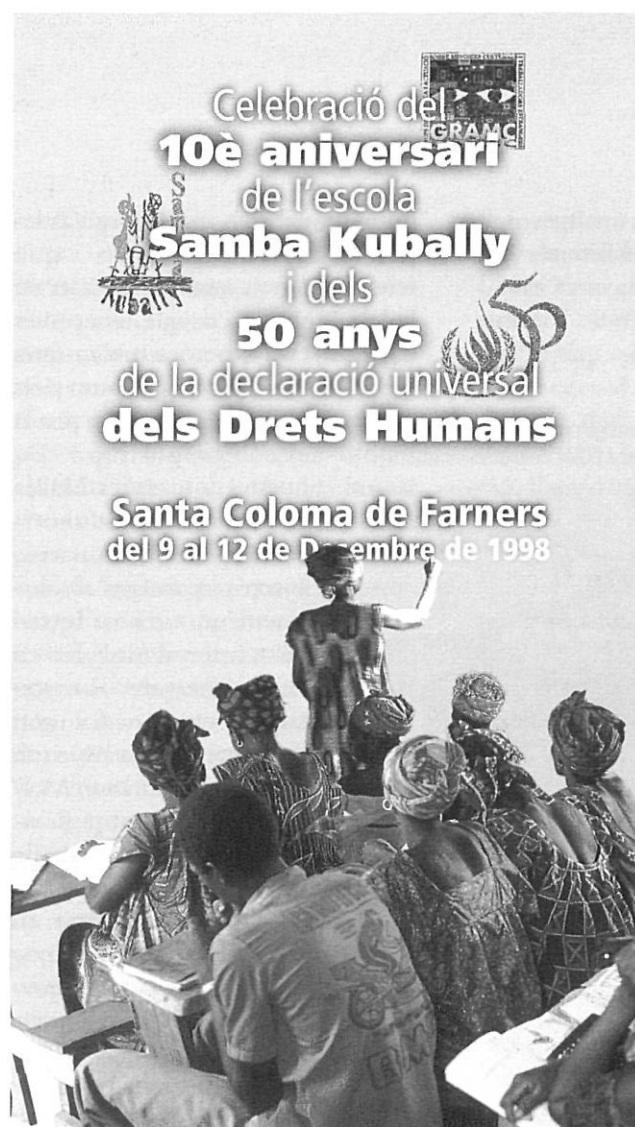

Educació

Deu anys de l'Escola Samba Kubally per a treballadors estrangers

Anna López i Xavier Besalú

...Quan jo he vingut aquí, he vist homes i dones molt diferents de com sóc. La llengua, la religió, el color de la pell, els costums, la música, els menjars, els ocells, els arbres, les plantes... gairebé tot és diferent. Quan somio en el meu país veig, però, el mateix cel, veig el mateix sol, veig les mateixes estrelles que veig des del bosc de Santa Coloma. I penso que les coses petites són diferents, però que les grans, les més importants, són iguals a tot arreu.

Bully Jangana, de l'Escola Samba Kubally

A final de l'any 1998 l'Escola Samba Kubally de Santa Coloma de Farners va celebrar el seu desè aniversari, que va coincidir amb el cinquantè de la Declaració Universal dels Drets Humans per part de les Nacions Unides. En commemoració d'aquests dos aniversaris s'organitzaren tot un seguit d'actes, emmarcats en tres eixos: immigració, educació i drets humans.

Aquest escrit vol ser, d'una banda, una breu crònica dels actes d'aquella celebració, i de l'altra, un apunt històric de la curta però intensa vida d'aquesta institució educativa emblemàtica, la Samba Kubally.

Samba Kubally era un jove gambià que havia decidit emigrar a Catalunya. Al cap de quatre anys, mentre tallava arbres, va tenir un accident i va quedar invàlid.

Immigració, educació i drets humans

Van obrir els actes l'alcalde de Santa Coloma, Antoni Solà, i el president de l'associació GRAMC (Grups de Recerca i Actuació amb Minories Culturals i Treballadors Estrangers), Salomó Marquès.

Miquel Solé i Roca, exsubdirector general d'Educació de la Unesco i col·laborador i impulsor de l'Escola Samba Kubally des del seu inici, va pronunciar la conferència inaugural, que inicià amb aquestes paraules: «Van fer bé els que van posar el nom de l'obrer Samba Kubally a aquesta prestigiosa institució: des del seu origen aquesta escola, aquest centre de cultura, va néixer i desenvolupar-se arrelada a conceptes com immigració, treballador forestal, accident i mort, Gàmbia, bosc, conflicte intercultural, pobresa, segregació social..., però també drets humans, solidaritat, recerca d'una interculturalitat positiva, educació, alliberament. Què hi farem? És un destí d'origen, que aquests 10 anys han confirmat».

Samba Kubally, efectivament, era un jove gambià que havia decidit emigrar a Catalunya. Al cap de quatre anys va tenir un accident de treball quan estava tallant arbres i va quedar invàlid. Després de passar per diversos hospitals va retornar al seu país, on va morir. Era l'any 1988. Poc després naixia una escola per a immigrants a Santa Coloma de Farners: els seus membres, majoritàriament gambians, van decidir de posar-li el seu nom, «per tenir-lo sempre en el record».

Miquel Soler va sintetitzar així la raó de ser d'aquesta institució: «És clar que ha estat una escola d'adults, però també molt més que això. El seu programa ha hagut d'incloure una lluita constant contra la xenofò-

Bully Jangana (a la dreta), fundador i monitor de l'Escola.

bia i el racisme; ha estat un centre d'alfabetització innovadora; ha estat un centre de trobada de moltes llengües diferents que sempre ha reconegut com un saber autèntic i compartible el capital cultural de cadascun dels seus membres. Ha tractat, en fi, l'adult com un participant capaç de viure l'educació com un procés vital».

I va acabar dibuixant el futur de la Samba Kubally, tal com ell l'imagina: «Un espai per al coneixement, l'estudi i l'assistència al fet migratori, amb tot el que això comporta de militància antiracista i antixenòfoba. Un espai de reflexió pedagògic i social, d'innovació didàctica, d'assaig de noves formes de posar l'educació a disposició de tots. Un espai atent a les necessitats de les persones, on es trobi l'explicació necessària, el consell oportú, l'oportunitat de fer esport i d'expressar-se estèticament, de discutir els problemes del primer món i els del tercer. Un espai participatiu, on tots tinguin alguna cosa a aprendre i alguna cosa a ensenyar.

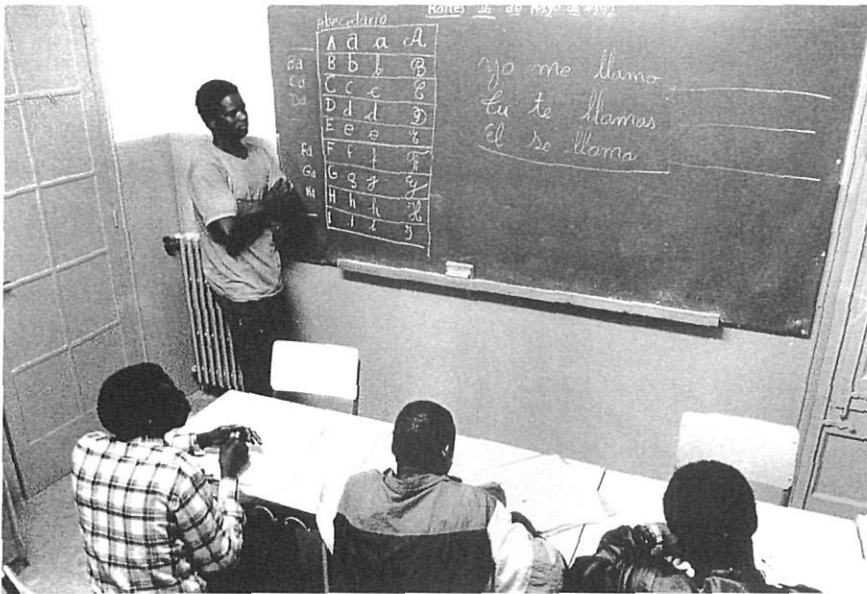
Un espai per preservar el millor que tenim, però també per contribuir perquè el món sigui un altre».

L'acte d'aquest primer dia es va cloure amb la inauguració de dues exposicions: l'una explicava, a través d'una vintena de magnífics plafons, la història de la Samba Kubally; l'altra era una mostra de l'obra que diversos artistes gironins havien donat per manifestar pràcticament la seva solidaritat i suport a l'empresa.

Jaume Carbonell es va referir sobretot al dret a l'educació, i va denunciar que avui a Catalunya s'està dibuixant un model educatiu cada cop més segregador, contradient un principi fonamental: que tota escola ha de ser un model de convivència de gent que pensa diferent, de diferents capes socials, de diferents cultures. Va afirmar també que les escoles han de ser instruments de formació democràtica, espais de diàleg, d'intercanvi i de col·laboració.

Marta Mata va parlar dels drets dels infants, i dirigint-se als pares i

L'Escola, centre de trobada de moltes llengües diferents, sempre ha reconegut com un saber autèntic i compartible el capital cultural de cadascun dels seus membres.

Des de l'inici de l'Escola, persones africanes han assumit el paper d'educadors.

mares preocupats per l'educació dels seus fills, els va dir: «Han de saber que el seu fill no tindrà el millor si va a l'escola més elitista, sinó si va a l'escola de més vida, a l'escola on es viu i es conviu més. Ho dic perquè no només hi ha el problema de les escoles que no volen determinats nens, sinó el dels pares que no volen determinats companys per als seus fills. Hem d'arribar a viure en el poble global a partir del poble real».

El nucli central de la tercera jornada fou la setena trobada de les escoles associades a la Unesco de Catalunya a Santa Coloma. El matí, al poliesportiu municipal i al cinema Catalunya, més de 700 persones entre alumnes i professors van participar en diversos tallers sobre cultures africanes (gastronomia, artesanía, perruqueria, tatuatges, jocs, màscares, contes...) i van assistir a la projecció de vídeos sobre les cultures del món i els drets humans. A la tarda, dansa, música i literatura. Una nena de l'escola Betània-Pat-

mos de Barcelona, en nom de tots els participants, va llegir un manifest adreçat a la representant del departament d'Ensenyament, Carme Amorós, sol·licitant més recursos per al projecte educatiu de la Samba Kubally. Van cloure la Jornada Flora Fondevilla, coordinadora estatal del Pla d'escoles associades a la Unesco; l'esmentada Carme Amorós, en representació del departament d'Ensenyament; i l'alcalde de Santa Coloma. Els participants «havia gaudit de la diversitat i s'emportaven el missatge i el compromís de lluitar per la igualtat dels pobles i de ser solidaris amb la Samba Kubally».

La celebració es va cloure amb la trobada anual de la Coordinadora d'ONG Solidàries de les Comarques Gironines. A més, cinefòrum, festa infantil i música intercultural. Foren quatre dies rics i plens, com corresponia a la dificultat del camí recorregut i a les metes assolides, que mirarem de resseguir de manera sintètica.

El naixement de l'Escola Samba Kubally

El maig de 1988 l'associació de pares del col·legi La Salle de Santa Coloma fa pública una nota manifestant la seva preocupació davant la possibilitat que una nena africana es matriculi a la seva escola. L'estiu d'aquell any neix l'associació de treballadors africans de les comarques gironines, integrada fonamentalment per residents a Santa Coloma, que decideix demanar un curs de formació professional a l'INEM. En endegar-se el curs es fa evident la necessitat d'una competència lingüística mínima per poder seguir-lo amb aprofitament i es genera la necessitat d'alfabetitzar-se en les llengües del país de recepció. Del col·lectiu africà i d'una colla de mestres i amics catalans amb qui han entrat en contacte neixen l'Escola Samba Kubally i el seu primer projecte pedagògic, presentat el mes de setembre. Dos mesos després s'inicia el curs amb una cinquantena d'alumnes, majoritàriament gambians.

Després del procés de reagrupament familiar, es treballa amb les "segones generacions".

L'educació dels immigrants estrangers no es pot deslligar de la lluita per la igualtat jurídica i social.

Aquest fet desencadena un seguit de reaccions, marcadament racistes, que donen una gran força a la Samba Kubally i que marquen clarament la seva orientació ideològica i educativa. Tres dies després d'iniciar-se el curs, divuit africans no poden arribar al col·legi públic Sant Salvador d'Horta –lloc on es fan les classes– perquè els ho impedeix la policia municipal, que els reclama un «carnet d'identitat municipal» per poder circular pel poble. Els fets són denunciats per l'associació d'africans, alhora que es promou una recollida de signatures de suport a l'actuació de l'Ajuntament entre els colomencs i es rebenten les rodes d'una dotzena de cotxes d'immigrants, es cremen dues motos també d'africans i apareixen diverses pintades amenaçadores. La Samba Kubally, vist el caire que pren la situació, llença un crit de socors que és contestat amb un important moviment de solidaritat –ajuntaments, escoles, universitats, sindicats, associacions, etc.– que dona lloc a col·laboracions de tota mena, econòmiques, materials i humanes.

Aquesta resposta, que aposta decididament per una societat democràtica i intercultural, per la lluita contra el racisme i pel recone-

xement dels drets de totes les persones, també dels immigrants, origina dues actuacions que posteriorment tenen una notable transcendència. D'una banda es constitueix una associació d'amics i col·laboradors de la Samba Kubally que esdevé el nucli fundacional de l'associació GRAMC, la qual, després d'escampar-se per diversos pobles i ciutats de les comarques de Girona i de Barcelona, avui és un referent ineludible en qüestions de migració, racisme i interculturalitat. De l'altra, es fa una convocatòria oberta a tots els professionals i voluntaris que treballen arreu de Catalunya en tasques d'acollida i formació d'immigrants, que és el ferment de les Escoles d'Estiu sobre Interculturali-

L'any 1991 el ministeri d'Educació i Ciència espanyol atorga a la Samba Kubally el premi Miguel Hernández d'alfabetització, i el 3 d'abril de 1992, Federico Mayor Zaragoza, director general de la UNESCO, l'acredita com a membre del Pla d'escoles associades de la UNESCO.

tat que des de l'any 1990 organitza la Fundació Sergi, una iniciativa pionera i professionalitzadora no només a Catalunya, sinó a tot l'Estat espanyol.

L'any 1991 el ministeri d'Educació i Ciència espanyol atorga a la Samba Kubally el premi Miguel Hernández d'alfabetització, dotat amb un milió de pessetes, i la Unesco li concedeix una menció internacional i l'accepta com a escola associada. És l'any dels premis i del reconeixement internacional, però també un any de crisi d'identitat, propiciada sobretot per l'actitud de l'Ajuntament de Santa Coloma i del Govern català, que o bé ignoren o bé rebutgen explícitament la feina feta per la Samba Kubally, a qui –de manera absolutament inaudita i calumniosa– s'acusa de fer una política d'apartheid.

Les escoles d'adults oficials no estaven preparades per atendre les necessitats formatives dels immigrants africans.

Les eleccions municipals de 1991 fan que l'alcaldia canviï de mans, i això permet d'iniciar un diàleg i una col·laboració fins llavors inexistents. Les activitats de la Samba Kubally es traslladen a un local de l'Ajuntament, el Casal Cultural, un antic hospital que posteriorment va acollir els estudis de formació professional.

Els treballs i els projectes

Els projectes efectivament realitzats al llarg dels anys han estat molts i diversos. Aquests, potser, han estat els més emblemàtics: el taller de confecció i costura de vestits, per a dones africanes, amb la finalitat d'articular formació, producció i inserció laboral; el servei de guarderia lligat al taller de confecció; la formació de monitors i líders associatius, per tal de preparar persones immigrades per a tasques de docència i de dinamització social; l'Aula Cultural, un espai per fer sensibilització intercultural i antiracista arreu de Catalunya, a través de xerrades, exposicions, visites, festes, intercanvis, tallers...; l'equip d'acollida, per a l'assessorament en qüestions relatives a l'habitatge, la informació i tramitació de documents, o la inserció laboral, gestions i acompanyament en els

serveis sanitaris i socials i els centres educatius...; les classes de conversa i alfabetització, i el programa d'atenció, desenvolupament i reforç escolar dels fills d'immigrants extracomunitaris i d'incorporació als espais i activitats de lleure.

Després de la celebració del desè aniversari, la Samba Kubally ha continuat la seva tasca educadora, «transformant les dificultats en possibilitats», en paraules de Paulo Freire.

La situació a Santa Coloma ha anat millorant des de la precarietat inicial. Alguns immigrants han tornat als seus països d'origen, d'altres han marxat a poblacions veïnes; alguns s'han establert definitivament al poble i són un ajut importantíssim per als immigrants acabats d'arribar. A més, han sorgit d'altres entitats que treballen en aquest mateix àmbit i les administracions s'han adonat de l'eficàcia de la feina feta i de la necessitat d'estimular per tots els mitjans la convivència ciutadana. Tot i això, la Samba Kubally encara viu de les subvencions temporals i de la feina dels voluntaris.

Actualment es treballa en una doble direcció: la formació dels immigrants i la intervenció socio-comunitària per tal d'afavorir la convivència i l'intercanvi cultural.

Es mantenen els programes d'alfabetització i formació bàsica i les tasques de sensibilització a través de l'Aula Cultural.

A més, s'estan duent a terme amb molt d'èxit dos cursos d'iniciació a la llengua i cultura àrabs; un curs de conducció viària, en coordinació amb les autoescoles, per facilitar la consecució del permís de conduir a les persones immigrades, i els tallers interculturals, adreçats als alumnes de primària i de secundària de la població, per tal de fer-los conèixer alguns trets característics de les cultures africanes. S'està iniciant també un programa de cooperació amb una escola d'un poble de Senegal. I, com sempre, es participa de les activitats que organitzen anualment el col·lectiu d'escoles associades a la Unesco.

Un balanç

Si hem de fer balanç de la història de la Samba Kubally en destacaríem els trets següents:

Primer, que ha estat una experiència emblemàtica: pels reconeixements i premis que ha rebut; per haver estat la primera experiència catalana en formació i acollida d'immigrants extracomunitaris; per haver resistit, tot i ser una experiència local d'una comarca de Girona i a pesar dels entrebancs trobats; pels efectes multiplicadors de la seva tasca; per la seva capacitat d'anar-se adaptant a una realitat extraordinàriament dinàmica i canviant, i per l'extraordinària solidaritat generada al seu entorn.

Segon, que ha fet una opció pedagògica inspirada en el pedagog brasiler Paulo Freire, que lliga alfabetització i conscienciació,

Durant aquests deu anys, s'ha volgut potenciar la presència de l'Escola en la societat de Santa Coloma.

educació i emancipació social, teoria i pràctica. No en va un dels seus llibres du per títol *Pedagogia de l'oprimit*. «Probablement», es diu en un text de la Samba Kubally, «aquesta elecció metodològica ha estat present en la majoria dels problemes extraescolars que hem viscut».

Tercer, que des del primer moment ha tingut clars els seus objectius, que depassen de molt la concepció restrictiva d'escola, ja que han pretès millorar la qualitat de vida dels participants a través de la formació, promoure el coneixement de la realitat de Catalunya, elaborar i gestionar respostes als conflictes propis del xoc intercultural des del respecte, el diàleg i la solidaritat, i prevenir, denunciar i lluitar contra qualsevol actitud discriminatòria o racista.

Quart, la seva aferrissada lluita pels drets civils i polítics dels immigrants. La Samba Kubally ha estat la punta de llança de tot un moviment social de pressió quan encara entre nosaltres es parlava poc d'aquestes qüestions. En paraules de Sebas Parra: «Mentre l'obtenció o la renovació de la documentació per formalitzar la residència o el treball o per reagrupar els membres d'una família sigui un calvari administratiu que sols acumula por i inseguretat en l'immigrant, parlar d'integració social o desbrossar camins vers una educació en i per a una societat intercultural és una empresa que sempre estarà condemnada al fracàs. L'educació ha de ser una eina per retornar la categoria de ciutadans a les persones immigrades, per treballar per al reconeixement dels seus drets civils».

AGERMANAMENT

